

ZEĎ BUDOVANÁ Z OBOU STRAN

Efezským 2,11-23

Zdi sehrávají různou úlohu. Zdi domů a budov vytvářejí vnitřní prostor pro život, práci, služby či aktivity, které se se uvnitř provozují. Jiné zdi mají obranný charakter. Nejznámější je v tomto ohledu patrně Velká čínská zeď, která měla chránit Čínu před mongolskými nájezdy. Ovšem známe zdi nejen proti vnějšímu nepříteli, ale také zdi, které měly za úkol spíše mnohem více zabránit útekům lidí přes hranice (Berlínská zeď, ale i „ostatné zdi“ kolem našich hranic). Zdi mají tedy různý význam. Ale jedno mají společné. Vždy znamenají nějaký předěl „před“ a „za“ zdi. Někdy je to předěl běžný a neškodný (zdi našich bytů) jindy jsou to zdi vyjadřující kontroverzi a napětí (zdi rozdělující nepřátelské sektory). Zdi ovšem nemusí zdaleka být toliko cihlové nebo betonové. Náš dnešní biblický text upozorňuje na dobové napětí a zeď vystavěnou ze sice nehmotného, ale přece velmi citelného materiálu nepřátelství, opovrhování a předsudků mezi dvěma skupinami lidí. Mezi židy a pohany.

1. Židé a pohané – zeď budovaná z obou stran

Už Starý zákon na mnoha místech varuje vyvolený lid Hospodinův – Izrael, před svody a pokušeními, která skýtal svět pohanů. Svět pohanů byl světem modlářství všeho myslitelného druhu. Často se s ním pojilo i značné mravní rozvolnění. Před tímto vlivem okolního světa Hospodin svůj lid varuje. Má to být lid svatý, lid Hospodinův, který se spravuje jeho nařízeními a řády. V tom měl být Izrael v moři pohanů jiný, v tom měl být už jen svou existencí světlem. V moři falešných bohů a neživotných model měl být svědkem o Bohu skutečném, živém. SZ ovšem neznal jen takto vypjatý vztah ke světu pohanů. Známe i pozitivní příklady. Tchán a rádce velkého vůdce Mojžíše, Jetro, byl pohanský kněz. Pohanský král Týru dodával Šalomounovi stavební materiál na stavbu Hospodinova chrámu v Jeruzalémě. V knize Přísloví dokonce nalezneme výroky cizích neizraelských mudrců jako součást inspirovaného Písma svatého. Tedy vztah k pohanům nemusel a ani neměl být vždy nutně nepřátelský.

Časem se ovšem ten dějinný vývoj stočil do podoby, která nějaký pozitivní kontakt židů a pohanů velice znesnadňovala. Ze zdravě ostražitého společenství Izraele se časem stalo pevně semknuté, uzavřené a výlučné společenství jediných pravých ctitelů Hospodinových, přísně se oddělujících od okolního „zlého“ světa pohanů. Bylo to jistě dáno i dlouhou dobou nadvlády cizích (pohanských) mocností. Pokud se ovšem zdravá biblická ostražitost vůči „svodům světa“ zvrtně, chybí už jen krůček k uzavřenému sektářství. A tomu se zdá úplně neubránit starý Izrael. Během staletí se Izrael vyprofiloval jako výlučné a uzavřené společenství vyvoleného národa. Pohané mezi nimi nemají žádného podílu. Jen pokud přijmou obřízku a „jho zákona Mojžíšova“ mohou mít podíl na požehnáních Izraele. V dobách Ježíše a apoštolů byl tento vztah velmi vzrušený a vyostřený římskou nadvládou, kterou židé vsřebávali jen velmi těžko, a nakonec se dokonce odhodlali ke dvěma ozbrojeným povstáním. Svě vyvolení přestávali židé chápat jako věc služebnou a misijní a začali ji pojímat jako výlučnost. My a jen my jsme lidem Božím. Ostatní jsou zavržení a zavrženíhodní „neobřezanci“ (v. 11). Takto pochopené vyvolení u židů způsobilo hluboké nepřátelství až opovrhování pohany. A pochopitelně to vystavělo vysokou a tlustou zeď směrem k pohanům.

Ovšem nutno to vyvážit i druhým pohledem na to, že ani pohané se nedívali na židy právě přívětivě. Snad právě pro tu výlučnost a zášť judaismu vůči „národům“ nahlížel ten „velký svět“ na židy jako na zarputilé fanatiky, a na Judeu jako na tu „problémovou“ provincii věčně nespokojených, odbojných a rebelantských židů. A tak šlo o zeď budovanou z obou stran. Samozřejmě že ne vždy a ne ve všem byly tyto vztahy tak vyostřené, ale přece to nějak obecně vystihuje charakter jejich tehdejšího poměru.

Apoštol Pavel přitom, jak jsme četli, nepopírá, že mezi světem pohanů a světem židů panoval rozdíl. Říká, že pohané skutečně dříve byli těmi „vzdálenými“ od pravého Boha – „*bez Krista, odloučení od společenství Izraele, bez účasti na smlouvách Božího zaslíbení, bez naděje a bez Boha na světě*“ (v. 12-13). Ale to přece nedávalo Izraeli právo pohany opovrhovat. Vždyť to byl právě Izrael, kdo jim měl dosvědčit pravého Boha. Židé se ovšem spíše vůči světu uzavřeli za hradby svého zákona a svých tradic. Z Božího zákona, se stala nepropustná zeď přísně oddělující ty, kdo jsou „uvnitř“ a ty, kdo jsou „venku“. Kdo zákon zachovávají a ty, kdo jej nezachovávají. Zeď, zpoza které lid Izraelův hleděl nedůvěřivě a nevráživě na velký svět okolo.

2. Ploty, zídky a zdi

Je to dobová sonda, jeden konkrétní příklad. Ale zdi mezi lidmi, etniky a národy mohou nabírat nepřeberné množství podob, tlouštěk a tvarů. A nejvyššími a nejtuzšími zdmi bývají ty, které se staví dlouhodobě. Třeba i po generace. Nenápadně se stírá napětí, odpor a nevráživost, stavební kameny, ze kterých se postupně budují nepřekonatelné zdi, a u kterých už možná časem ani pořádně nikdo neví proč vlastně vznikly. Ale sejděme z etnických a národnostních rozměrů do obyčejné oblasti mezilidských vztahů. I na tak malé ploše, jakou je jeden lidský život, dokáže člověk nastavět řadu plotů, ohrad, palisád či dokonce kamenných kvádrů, které by ani sbíječka nerozbila. I

na takto malém prostoru od člověka ke druhému člověku mohou vznikat nepropustné stěny. Něco se uděje mezi dvěma lidmi, nějaká **neshoda, křivda, nespravedlnost** a celkem rychle, pokud nedojde k odpuštění a ke smíření, začne růst hradba. A tyto hradby mají docela snadno tendenci se utužovat, růst a bytnět. A najednou, i během krátké doby, tu může vyrůst zeď budovaná z jedné nebo obou stran. A samozřejmě často nezůstane jen u dvou lidí. Přidají se spojenci té či oné strany a najednou je tu zeď už nejen mezi dvěma jednotlivci, ale mezi dvěma skupinami. A nedojde-li ke smíření, pak se takové zdi vyznačují velkou houževnatostí a trvanlivostí. Staré křivdy prorůstají i do nových časů. Snad proto všechno máme v Bibli radu a výzvu: „*aby se nerozbujel nějaký kořen hořkosti, který by nakazil a poškodil mnohé.*“ (Žd 12,15 B21). Aby zavčas, ještě než se to rozroste, byla vůle k usmíření, k odpuštění, k tomu neukládat si do srdce hořkost a křivdy.

Ale nakonec se nemusí ani nic konkrétního negativního stát. Může jít „jen“ o **předsudky**, aniž jsme s dotyčným člověkem vůbec mluvili a blíže ho poznali, už předem k němu můžeme stavět hradbu – On je z tamté rodiny? Aha. On dělá tuhle práci? Aha. On je z tamté církve? Aha. Nemusí vůbec dojít k žádnému konfliktu, křivdě, sporu, a přesto může už předem, apriori, vzniknout zeď. Zeď z předsudků. Zeď ze zaškatulkování si člověka předem do nějakého nelichotivého rámce, ze kterého mu nedáme jen tak se vyprostit. Předsudky, úsudky, soudy o druhých *předem*. Je pravda, že tak činíme vlastně neustále. Kdykoli se setkáme s nějakým člověkem nebo o něm slyšíme nebo jej někde vidíme, třeba v televizi, podvědomě už si ho nějak hodnotíme, škatulkujeme, zařazujeme. Prý stačí pár sekund na to, abychom si udělali „první odhad“ a člověka si někam zařadili – sympatický, nesympatický, důvěryhodný, nedůvěryhodný atd. To prý proběhne velmi rychle skoro až automaticky. Prostě lidé na nás nějak působí. A je to jistě normální. Ale přesto bychom se asi měli mít na pozoru před tím dělat o druhých lidech předčasné soudy, dokud je opravdu zblízka nepoznáme.

3. V něm je náš mír

Apoštol Pavel nám v tom dnešním textu ukazuje cestu, jak je možné všemožné zdi a hradby mezi námi lidmi proměňovat v opak, tedy odcizení v blízkost. Mluví o pozoruhodné moci **Kristova kříže**. Když psal o tom dobovém lidsky nesmiřitelném napětí mezi židy a pohany, vložil v to úžasné evangelium namířené do oblasti mezilidských vztahů: Kristus „*oba dva (žida i pohana) usmířil s Bohem v jednom těle, na kříži usmrtil jejich nepřátelství*“ (v. 16). Oba dva usmířil s Bohem. To značí jediné. Ani žid ani pohan na tom v konečném důsledku nejsou před Bohem lépe než ten druhý. Ano, Pavel nepopírá, že pohané byli bez podílu na smlouvě Božího zaslíbení, že se Bůh zjevil Izraeli a že tudíž Izrael měl možnost bližšího poznání a přístupu k Bohu. Ale to vůbec neznamená, že židé by potřebovali méně vykoupení z hříchu než pohané. Oba dva potřebovali smíření s Bohem. Velmi jasně o tom Pavle mluví v Ř 3,9: „*Co tedy? Máme my židé nějakou přednost? Vůbec ne! Vždyť jsme už dříve ukázali, že všichni, židé i pohané, jsou pod mocí hříchu.*“ Už jen toto vědomí může poněkud aspoň trochu pobořit ty zdi a hradby, když si člověk uvědomí a do hloubi bytosti prožije, že před Bohem není o nic lepší než ten druhý, že i já sám jsem hříšníkem, který stojí pod soudem Božím, že ty hradby křivd, hořkostí či předsudků jsou tak trochu liché. Zdi, které stavíme, vlastně vyznačujeme, kdo je lepší a kdo je horší. My jsme samotně „ti lepší“. Ale je tu ještě jiná zeď. Zeď hříchu mezi námi a Bohem. Když uvidíme tuto zásadní zeď (a máme ji každý), pak možná už trochu jinak začneme nahlížet na zdi vůči druhým lidem. Jak mohu pěstovat neprostupnou zeď vůči druhému člověku, když vím, jak tlustou zeď jsem vystavěl vůči Bohu? Už jenom prosté přiznání si, že před Bohem jsme všichni bankrotáři, přece musí aspoň trochu otrást i zdi mezi námi lidmi.

Ale Pavel nemluví jen o všeobecné hříšnosti všech lidí. Mluví také o tom, že hříchy nás všech byly usmířeny v Kristu a v jeho kříži. Oba dva, žida i pohana, i všechny nás Kristus smířil s Bohem. Ta nejhorší zeď ze všech – tedy ta mezi námi a Bohem, byla zbořena v Kristu a každému z nás je otevřena cesta Boží milosti a odpuštění. Jen je přijmout. Kříž Kristův pak v konečném důsledku nepředstavuje jen smíření lidí s Bohem, ale také usmrcení jejich nepřátelství mezi sebou. Pokud někdo prožil svou ubohost a hříšnost, ale i velké Boží slitování, odpuštění a přijetí, jak by mohl trvat na stavění a udržování zdi k druhým lidem? A tak se vždy znovu potřebujeme jako lidé vnímat optikou Kristova kříže. Když se vnímáme jakkoli jinak, vždy hrozí zasetí nějakého kořene hořkosti a položení základů nějakých zdi. Ale pokud hledíme na druhé optikou Kristova kříže, můžeme být vysvobozeni od křivd a předsudků. Můžeme sebe i druhé svěřovat Boží milosti. Optikou Kristova kříže můžeme hledět na svět a na lidi docela jinak a nově. Totiž tak, jako hledí Kristus na nás. A podobně tak se můžeme i přijímat. Není to vždy snadné. Ale není jiné cesty, než jakou nám naznačil Pavel: „*V něm (a pouze v něm) je náš mír, on dvojitě spojil v jedno*“ (v. 14). Tato cesta je nám ale otevřena dokořán.